

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД  
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»  
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ  
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ**



**ЗАТВЕРДЖУЮ**

Декан філологічного  
факультету

*Юрій Бідзіля* Юрій БІДЗІЛЯ

*30* » *червня* 2023 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**УКРАЇНСЬКИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС**

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	035.01 Українська мова та література
Освітня програма	Українська мова та література. Літературна творчість. Документознавство та інформаційна діяльність
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Український літературний процес» (I пол. XIX ст.) для здобувачів вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.01 Українська мова та література освітньої програми «Українська мова та література. Літературна творчість. Документознавство та інформаційна діяльність».


**Розробник:** Товт Ольга Олександрівна, кандидат філологічних наук, асистент кафедри української літератури ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні **кафедри української літератури**.  
Протокол № 14 від 29 червня 2023 року

Завідувач кафедри  Оксана КУЗЬМА

Схвалено науково-методичною комісією **філологічного факультету**.

Протокол № 8 від 29 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії  Василь ШАРКАНЬ

## 1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 5,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 165	2-й	2-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи здобувача – 5	3-й	3-й
	Лекції:	
	38 год.	16 год.
	Практичні (семінарські):	
	36 год.	4 год.
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: екзамен (усний)	Самостійна робота:	
	91 год.	145 год.

## 2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Український літературний процес» є осмислення основних тенденцій розвитку національного письменства першої половини ХІХ століття з урахуванням досягнень сучасного українського літературознавства; вивчення життєвого шляху й творчості ключових представників окресленої доби; прищеплення здобувачам навичок аналізу різножанрових художніх текстів вказаного періоду.

Відповідно до освітньо-професійної програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

**Інтегральна компетентність (ІК).** Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, теорії та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов науково-дослідницької діяльності.

### Загальні компетентності (ЗК)

**ЗК 3.** Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

**ЗК 8.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

**ЗК 10.** Здатність проведення досліджень на належному науковому рівні.

**ЗК 13.** Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

#### **Спеціальні (предметні) компетентності (ПК)**

**ПК 3.** Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій.

**ПК 7.** Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

**ПК 8.** Здатність використовувати сучасні наукові методи філологічних досліджень, добирати, аналізувати, систематизувати й синтезувати фактичний лінгвістичний, літературний матеріал; узагальнювати підсумки виконаного дослідження та формулювати його новизну; оформляти згідно з сучасними вимогами та презентувати результати наукового дослідження в усній чи письмовій формі, послуговуючись відповідним термінологічним апаратом.

**ПК 11.** Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (залежно від обраної спеціалізації) аналіз текстів різних стилів та жанрів.

**ПК 12.** Здатність використовувати у професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку літератури, що вивчається, від давнини до XXI століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу та української літератури.

### **3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Український літературний процес» є опанування таких навчальних дисциплін освітньо-професійної програми:

ОК 5. Латинська мова.

ОК 8. Вступ до літературознавства.

ОК 13. Український літературний процес.

ОК 14. Український і світовий фольклор.

### **4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ**

Відповідно до освітньо-професійної програми «Українська мова та література. Літературна творчість. Документознавство та інформаційна діяльність» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

<b>Програмні результати навчання</b>	<b>Шифр ПРН</b>
Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.	ПРН 2
Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.	ПРН 4
Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови (мов) і літератури (літератур), що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання в професійній діяльності.	ПРН 8
Аналізувати й інтерпретувати твори української та зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначати їхню специфіку й місце в літературному процесі (відповідно до обраної спеціалізації).	ПРН 13
Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.	ПРН 15
Мати навички управління комплексними діями або проектами при розв'язанні складних проблем у професійній діяльності в галузі обраної філологічної спеціалізації та нести відповідальність за прийняття рішень у	ПРН 18

непередбачуваних умовах.	
Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.	ПРН 19
Дотримуватися норм і правил академічної доброчесності.	ПРН 20

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Український літературний процес»:

<b>Очікувані результати навчання з дисципліни</b>	<b>Шифр ПРН</b>
Уміння працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, осмислювати й систематизувати інформацію.	ПРН 2
Уміння визначати предмет, об'єкт та завдання українського літературного процесу, зокрема першої половини ХІХ століття; знати основні етапи формування історії української літератури як наукової дисципліни; специфіку співвідношення літератури з фольклором, іншими видами мистецтва, історією, філософією, релігією; цінувати культурне різноманіття, дотримуватися етичних норм.	ПРН 4
Знання літературного процесу в Україні в контексті розвитку культури, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; оперування літературознавчими категоріями.	ПРН 8
Уміння здійснювати різні види аналізу літературного твору, визначати його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції і новаторство; пояснювати об'єктивні процеси взаємовпливів і взаємодії української та зарубіжної літератур; здійснювати літературознавчий аналіз художнього твору.	ПРН 13
Уміння сприймати й аналізувати твір у його формально-змістовій єдності.	ПРН 15
Уміння творчо, критично мислити, застосовувати знання із курсу у процесі вирішення соціальних і професійних завдань.	ПРН 18
Уміння застосовувати здобуті знання про провідні тенденції розвитку літературного процесу в першій половині ХІХ ст. у наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.	ПРН 19
Дотримуватися норм і правил академічної доброчесності.	ПРН 20

## **5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ**

### **Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання**

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: екзамен, модульний контроль, поточні оцінки за знання; усні (письмові) відповіді на практичних заняттях, тестування, презентації, виконання творчих завдань, конспектування науково-критичної літератури.

### **Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання**

Форми поточного контролю: усне опитування, письмові практичні завдання, презентації, творче завдання, тестування.

Форма модульного контролю: письмова робота (тести, відповіді на запитання).

Форма підсумкового семестрового контролю: екзамен (усна відповідь).

### **Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)**

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	50	100
6	6	6	6	6	6	7	7		

T1, T2 ... – теми

#### Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	50	100
6	6	6	6	7	6	6	7		

T8, T9 ... – теми

#### Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	9	30	9	30
Творче завдання	1	10	1	10
Презентація з доповіддю	1	10	1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
<b>Разом</b>		<b>100</b>		<b>100</b>

#### Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота містить, 15 тестових завдань, 10 коротких відповідей на запитання, 2 теоретичні питання та аналіз художнього твору. Максимальна кількість балів, які може отримати здобувач, – це 15 балів (бал за кожен правильно виконаний тест), 10 (бал за кожен правильну відповідь) – за короткі відповіді на запитання, 15 (5 та 10 балів) – за 2 теоретичні питання та 10 балів за аналіз художнього твору.

#### Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Семестровий контроль проводиться у формі екзамену. Форма проведення усна (відповіді на запитання).

Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти здійснюється з використанням кредитно-трансферної системи, в основу якої покладено модульне контрольне оцінювання та накопичення рейтингових балів за різнобічну навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти у процесі навчання.

#### Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Шкала ECTS	Диференційована шкала	Недиференційована шкала	Мінімальний бал – максимальний бал
A	Відмінно	Зараховано	90–100
B	Добре		82–89

C	Добре		74–81
D	Задовільно		64–73
E	Задовільно		60–63
FX	Незадовільно	Не зараховано	35–59
F	Незадовільно		0–34

Оцінку «**відмінно**» (90-100, **A**) заслуговує здобувач, який усебічно, систематично і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; уміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; засвоїв основну і ознайомлений із додатковою літературою, яка рекомендована програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

Оцінку «**добре**» (82-89, **B**) заслуговує здобувач, який повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, у тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу.

Оцінку «**добре**» (74-81, **C**) заслуговує здобувач, який у загальному роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; уміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, у цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою.

Оцінку «**задовільно**» (64-73, **D**) заслуговує здобувач, який знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

Оцінку «**задовільно**» (60-63, **E**) заслуговує здобувач, який володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

Оцінка «**незадовільно**» (35-59, **FX**) виставляється здобувачеві, який виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

Оцінку «**незадовільно**» (0-34, **F**) одержує здобувач, який володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

Критерієм успішного проходження здобувачем дисципліни є досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання освітнього компонента та мінімального порогового рівня оцінки за освітнім компонентом загалом.

Мінімальний пороговий рівень оцінки за кожним запланованим для освітнього компонента результатом навчання не може бути нижчим за 50 % від максимально можливої кількості балів.

Мінімальний пороговий рівень підсумкової оцінки з освітнього компоненту не залежить від форм і методів оцінювання та становить 60 % від максимально можливої кількості балів.

Екзамен складають здобувачі освіти, яких не влаштовує позитивна оцінка, виставлена за результатами модульних контролів, а також ті, хто отримав оцінку в межах від 35 до 59 балів.

Якщо підсумкова модульна оцінка становить не менше 60 балів, то за згодою здобувача вона може бути зарахована як підсумкова семестрова оцінка з навчальної дисципліни. З метою підвищення рейтингової оцінки здобувач вищої освіти, за бажанням, може скласти екзамен, результат якого визнається остаточним.

## **6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

### **6.1. Зміст навчальної дисципліни**

#### ***Модуль 1. Становлення і розвиток нової української літератури***

##### **Тема 1. Вступ. Головні тенденції розвитку нової української літератури.**

Суспільно-політичні умови, освітньо-наукове життя, розвиток мистецтва, журналістики, літературно-естетичної та літературно-критичної думки. Філософські та ідейно-естетичні основи художніх напрямів, течій і стилів (просвітницький реалізм, сентименталізм, преромантизм, романтизм). Традиції бурлеску у новій українській літературі.

##### **Тема 2. Творчість І.П. Котляревського у контексті становлення нової української літератури.**

І.Котляревський – перший класик нової української літератури, зачинатель нової української драматургії. «Енеїда» – перший твір нового письменства. Історія написання та видання поеми. Західно-європейська травестія поеми Вергілія. Зв'язок «Енеїди» І.Котляревського з українською бурлескною традицією XVIII ст. Народний побут у поемі і сатира на соціальні відносини того часу. Морально-етичні та соціальні проблеми у творі. Художня майстерність І.Котляревського. Прийоми комізму (знижені образи, пародіювання, гіперболізація, різні лексичні шари). Значення мови і віршування «Енеїди» для подальшого розвитку української літератури. «Енеїда» в критиці. Дискусії про творчий метод поеми. Вал.Шевчук про риси бароко в «Енеїді». Питання про «двотекстовість» «Енеїди» (О.Дашкевич, П.Житецький, Б.Лепкий, С.Гординський, М.Яценко, Є.Нахлік). Природа сміху в «Енеїді». Творче й епігонське наслідування бурлескно-травестійної манери І.Котляревського. Поняття «котляревщини». Ідейно-стильові особливості, художня форма драм «Наталка Полтавка» і «Москаль-чарівник». Жанр «Наталки Полтавки», тематика, конфлікт, фольклорна основа, народність. Образна система твору, типізація та індивідуалізація образів-персонажів. Роль і функції народної пісні, особливості художньої мови твору. «Наталка Полтавка» в оцінці тогочасної і сучасної критики. Водевіль І.Котляревського «Москаль-чарівник» (1819). Жанрові особливості (легкий побутовий сюжет, насиченість піснями, танцями, комічні ситуації, щаслива дидактична розв'язка). Зв'язок твору з фольклором. Жартівливе і серйозне у водевілі, художні засоби їх відображення. Успіх «Москаля-чарівника» на сцені. Методичні аспекти вивчення доробку І. Котляревського.

##### **Тема 3. Становлення нової української прози і творчість Г.Ф.Квітки-Основ'яненка.**

Основні жанри нової української прози. Роль Г.Квітки-Основ'яненка в організації перших українських часописів та альманахів. Синкретизм стилів у прозі Г.Квітки-Основ'яненка (поділ прозового доробку митця на бурлескно-реалістичні та сентиментально-реалістичні твори). Сучасна інтерпретація стильової манери автора. Традиції і новаторство у драматургії письменника («Шельменко – денщик», «Сватання на Гончарівці»). Роль Г.Квітки-Основ'яненка

у становленні і розвитку нової української літератури. Методика вивчення прози письменника в школі.

#### **Тема 4. Український романтизм як естетичний феномен.**

Риси романтизму як художньої системи. Національні особливості українського романтизму. Українська романтична поезія дошевченківського періоду. Естетичні принципи романтизму. Романтизм в українській поезії першої половини XIX ст., його основні риси. Нові естетичні принципи романтизму, засновані на засадах патріотизму, народності. Німецька ідеалістична філософія і український романтизм. Розширення стилевих, тематичних і жанрових меж національної літератури, єднання її з фольклором. Переклади і переспіви українських поетів-романтиків з інших літератур. Чотири основні тематично-стильові групи творів чи течії в українському романтизмі: фольклорно-побутова, фольклорно-історична, громадянська й психологічно-особистісна. «Харківська школа романтиків», гурток І.Срезневського, його роль у розвитку українського романтизму.

#### **Тема 5-6. Художній світ лірики Л.Боровиковського, А.Метлинського, В.Забіли, М.Петренка.**

Літературна діяльність *Л.Боровиковського* як першого поета-романтика кінця 20-х – початку 30-х рр. Фольклористична діяльність поета. Тематика балад, використання народнопісенних мотивів та художньо-зображальних засобів у творах Л.Боровиковського. Активне використання українських фольклорно-етнографічних джерел і художніх засобів для створення самобутнього національного твору.

*А.Метлинський* – діяч харківської групи письменників-романтиків 30 – 40-х рр. XIX ст. Науково-педагогічна діяльність А.Метлинського. Збірка поезій «Думки і пісні та ще дещо». Мотиви поезії: туга за минулим, меланхолійні мрії про повернення старовини, відсутність життєвих перспектив (балади «Степ», «Кладовище», «Козача смерть», «Смерть бандуриста» та ін.). Використання романтичної колористики та символіки. Зв'язок з «готичним» стилем. Соціальні та громадянські мотиви («Старець», «Рідна мова»).

*В.Забіла* – поет-романтик. Зустрічі з М.Глінкою (вірші В.Забіли «Не щебечи, соловейку...», «Гуде вітер вельми в полі», покладені М.Глінкою на музику (1838). Дружба В.Забіли з Т.Шевченком. Роль альманаху «Ластівка», газети «Черниговские губернские ведомости», журналу «Киевская старина», «Зоря» в популяризації його поетичної творчості. Інтимна лірика В.Забіли («Кохання», «До невірної», «Повіяли вітри буйні», «Голуб» та ін.). Вияв соціальних мотивів у поезіях «Сирота», «Будяк», «Зовсім світ перевернувся», «Маруся»). Щирість вислову, використання народної ритмічної форми та фольклорно-поетичних образів – риси індивідуального стилю лірика В.Забіли. Поетична спадщина В.Забіли в оцінці І.Франка.

*М.Петренко* – талановитий поет-романтик 30-х рр. XIX ст. Утвердження ним жанру українського романсу. Провідні мотиви поезії – туга за рідним краєм, сирітство, прагнення відмовитися від земної «буденщини» і пізнати красу всесвіту. Цикл поезій «Небо» («Дивлюся на небо», «По небу блакитнім очима блукаю», «Схилившись на руку»). Романтична лірика М.Петренка в стилі М.Лермонтова, В.Козлова (поезії «Чого ти, козаче...», «Весна», «Як в сумерки вечірній дзвін», цикл поезій «Слов'янськ»). Роль і місце лірики М.Петренка в тогочасному літературному процесі.

#### **Тема 7. Життєвий шлях і творча доля М.Костомарова.**

Життєвий шлях. Участь у Кирило-Мефодіївському товаристві. «Книга буття українського народу» – перший маніфест української інтелігенції, декларація соціальних і національних прав слов'янських народів. Ідея всеслов'янської єдності. Ідея месіанізму України. М.Костомаров – історик, етнограф і фольклорист. Започаткування «історичної школи» в українській науці. Літературно-критична та публіцистична діяльність на сторінках тогочасної преси.

Поетичні збірки М.Костомарова (Ієремії Галки): «Українські балади» (1839) та «Вітка» (1840). Риси романтизму в цих збірках. Фольклорні теми (балада «Брат з сестрою»), мотиви із давніх літописів («Співець Митуса»), звернення до громадянської лірики («На добраніч», «Пан Шульпіка»), заклик до єднання народів («Діти слави, діти слави!»). Риси індивідуального стилю поета (збагачення поезії новими мотивами, деякі спроби нових розмірів, ритмів). Драматичні

твори («Сава Чалий», «Переяславська ніч») – перша спроба в новій українській драматургії змалювати історичні події. Історичні драми російською мовою («Кремуций Корд»).

#### **Тема 8. Нова література в Західній Україні.**

Громадсько-культурне угруповання «Руська трійця» і діяльність його членів – М.Шашкевича, І.Вагилевича, Я.Головацького. Альманах «Русалка Дністровая»: історична концепція, композиція, зміст, значення. Творчість О. Духновича.

### *Модуль 2. Розвиток нової української літератури 40 – 60-х рр. XIX ст.*

#### **Тема 9. Життєвий шлях і творча доля Т.Шевченка. Творчість Т.Шевченка у критиці та літературознавстві. Здобутки новітнього шевченковзнавства.**

Значення Т.Шевченка для української і світової літератури. Оцінка творчості тогочасною критикою, журналістикою. Переклади творів Т.Шевченка на мови народів світу. Відгуки зарубіжних критиків і письменників про творчість Т.Шевченка. Т.Шевченко і наша сучасність.

#### **Тема 10. Ранній період творчості Т.Шевченка (1837 – 1843).**

«Кобзар» Т.Шевченка 1840 р., його оцінка критиками. Основні мотиви ранньої поезії. Тема ролі поета в житті народу («Думи мої, думи мої...», «Перебендя», «На вічну пам'ять Котляревському», «До Основ'яненка»), туга за батьківщиною, образи героїчного минулого України. Балади фольклорного походження («Причинна», «Тополя», «Утоплена»). Соціально-побутова поема «Катерина». І.Франко про образ Катерини у поемі. Акцент на морально-етичній проблематиці твору у статті І.Світличного «Духовна драма Шевченка». Історичні поеми Т.Шевченка. «Гайдамаки» (1841). Джерела поеми (народні легенди та перекази, історичні матеріали, польська література про гайдамацький рух – С.Гощинський). Епілог – заклик до загальнослов'янського єднання. Жанрові особливості поеми. Мовностилістичне багатство поеми. Драматургія Т.Шевченка. Романтична трагедія «Никита Гайдай» та соціально-побутова драма «Назар Стодоля». Традиції і новаторство Т.Шевченка у цьому жанрі.

#### **Тема 11. Головні особливості другого періоду творчості Т.Шевченка (1843 – 1847).**

Подорожі Т.Шевченка на Україну, знайомство з літературним середовищем, учасниками Кирило-Мефодіївського товариства, позиція Т.Шевченка щодо товариства. Лірика 1843 – 1847 рр., громадянські мотиви, образ «сім'ї вольної, нової». Культура поетичного вірша, жанрове багатство. Поезія «Три літа». Сатира Т.Шевченка цього часу. Твори «Великий льох», «Холодний Яр», «Розрита могила», «Стоїть в селі Суботові...» Викриття імперської колоніальної політики щодо України. Побутові поеми Т.Шевченка («Сова», «Наймичка»). Образ матері в поезії Т.Шевченка. І.Франко про «Наймичку».

#### **Тема 12. Ідейно-художнє новаторство поем Т.Шевченка «Кавказ», «Сон», «Великий льох», «Єретик», послання «І мертвим, і живим...».**

Тематичне багатство сатиричних поем. Інакомовність у поемі «Єретик». Причини звернення письменника до історії іншого народу. Засудження самодержавного ладу у поемі «Сон». Роль умовності й фантастики у творі. Літературні аналогії «Сну». Викриття українського ліберального панства та заповіт нащадкам у посланні «І мертвим, і живим...». Викриття колоніальної політики царату в поемі «Кавказ». Стиль політичної сатири Т.Шевченка (ораторські інтонації, публіцистична структура, політична лексика тощо).

#### **Тема 13. Поезія Т.Шевченка періоду заслання (1847 – 1857).**

Цикл поезій «В казематі». Особистісні, громадянські мотиви («Косар», «Рано-вранці новобранці...»), патріотичні мотиви («Не спалося, а ніч як море», «Мені однаково, чи буду...»). Автологічна лірика у циклі («Садок вишневий коло хати»). Різноманітність змісту і форм лірики. Стилізація народних пісень. Глибина філософських узагальнень у медитативній ліриці цього періоду. Засудження тиранії і абсолютизму в поемі «Царі» («Старенька сестро Аполлона...»). Викриття панського свавілля у поемах «Княжна» і «Марина». Образ стихійного бунтівника у поемі «Варнак». Історичні поеми «Чернець» та «Іржавець». Автобіографічні мотиви у ліриці цього періоду. Казахські мотиви.

#### **Тема 14. Творчість Т.Шевченка останніх років життя (1857 – 1861).**

Триптих «Доля», «Муза», «Слава» – кредо поета-громадянина. Інакомовність у поемі «Неофіти». Політична сатира поеми «Юродивий». Використання біблійних тем і образів у поемі «Марія». Поезія «Молитва». Поєднання протилежних мотивів. Ідеї «єдиномислія» і «братолюбія». Мрії Т.Шевченка про майбутнє («Ісаія. Глава 35»). Інтимні поезії цього періоду (цикл «Ликері»). Художні особливості творів останнього періоду. Видання «Кобзаря» 1860 р.

**Тема 15. Життєвий і творчий шлях, філософський світогляд, суспільно-політичні погляди П.Куліша.**

Різнобічність таланту П.Куліша (прозаїк, поет, драматург, літературний критик, публіцист, історик літератури, перекладач, фольклорист, редактор, видавець). Світоглядні засади творчості. Постійні пошуки «нових ідеалів, нових богів і нової віри» (І.Франко). П.Куліш і «Кирило-Мефодіївське братство». П.Куліш – перший український професійний літературний критик. Неординарність художнього світу П.Куліша, значення його творчості в розширенні ідейно-тематичних і жанрових обріїв нової української літератури. Ідейно-художні особливості лірики та драматургії П.Куліша. Художній світ поетових збірок «Досвітки. Думи і поеми», «Хуторна поезія», «Дзвін». Ліро-епічні поеми: джерела написання, європейський контекст, засоби характеротворення. Проблематика і художня своєрідність драматичних творів П.Куліша. Проблема національної та соціальної долі українського народу, його мови і культури у творчості П.Куліша, особливості їх втілення.

**Тема 16. Історичний роман «Чорна рада» П.Куліша: джерела написання, жанрово-стильова своєрідність, проблематика, поетика.**

Жанр історичного роману у доробку письменника. Джерела написання, історія видання «Чорної ради» (1845-1846, 1857). Сюжетно-композиційні особливості твору. Образна система роману «Чорна рада». Стильові ознаки, художня мова роману. Т.Шевченко, І.Франко про «Чорну раду». Ознаки вальтерскоттівського типу роману у творі.

## 6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма навчання				Заочна форма навчання			
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі		
		лекції	практичні (семінарські)	самостійна робота		лекції	практичні (семінарські)	самостійна робота
<b>3-ий семестр</b>				<b>3-ий семестр</b>				
<b>Модуль 1. Становлення і розвиток нової української літератури</b>								
<b>Тема 1.</b> Вступ. Головні тенденції розвитку нової української літератури	9	2	2	5	12	1	2	9
<b>Тема 2.</b> Творчість І.П. Котляревського у контексті становлення нової української літератури	12	3	3	6	10	1		9
<b>Тема 3.</b> Становлення нової української прози і творчість Г.Ф. Квітки-Основ'яненка	12	3	3	6	10	1		9
<b>Тема 4.</b> Український романтизм як естетичний феномен	9	2	2	5	10	1		9
<b>Тема 5-6.</b> Художній світ лірики Л. Боровиковського, А. Метлинського, В. Забіли, М. Петренка	21	5	4	12	20	2		18
<b>Тема 7.</b> Життєвий шлях і творча	9	2	2	5	10	1		9

доля М. Костомарова								
<b>Тема 8.</b> Нова література в Західній Україні	10	2	2	6	10	1		9
<i>Разом за модуль</i>	<b>82</b>	<b>19</b>	<b>18</b>	<b>45</b>	<b>82</b>	<b>8</b>	<b>2</b>	<b>72</b>
<b>Модуль 2. Розвиток нової української літератури 40 – 60-х рр. XIX ст.</b>								
<b>Тема 9.</b> Життєвий шлях і творча доля Т. Шевченка. Творчість Т. Шевченка у критиці та літературознавстві. Здобутки новітнього шевченковзнавства	9	3	2	4	11	1	1	9
<b>Тема 10.</b> Ранній період творчості Т.Шевченка (1837 – 1843)	11	2	3	6	10	1		9
<b>Тема 11.</b> Головні особливості другого періоду творчості Т.Шевченка (1843–1847)	10	2	2	6	10	1		9
<b>Тема 12.</b> Ідейно-художнє новаторство поем Т. Шевченка «Кавказ», «Сон», «Великий льох», «Єретик», послання «І мертвим, і живим...»	14	3	3	8	11	1		10
<b>Тема 13.</b> Поезія Т. Шевченка періоду заслання (1847 – 1857)	10	2	2	6	10	1		9
<b>Тема 14.</b> Творчість Т. Шевченка останніх років життя (1857–1861)	10	2	2	6	10	1		9
<b>Тема 15.</b> Життєвий і творчий шлях, філософський світогляд, суспільно-політичні погляди П. Куліша	7	2	1	4	11	1	1	9
<b>Тема 16.</b> Історичний роман «Чорна рада» П. Куліша: джерела написання, жанрово-стильова своєрідність, проблематика, поетика	12	3	3	6	10	1		9
<i>Разом за модуль</i>	<b>83</b>	<b>19</b>	<b>18</b>	<b>46</b>	<b>83</b>	<b>8</b>	<b>2</b>	<b>73</b>
<b>Разом за семестр</b>	<b>165</b>	<b>38</b>	<b>36</b>	<b>91</b>	<b>165</b>	<b>16</b>	<b>4</b>	<b>145</b>

### 6.3. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	«Енеїда» І. Котляревського в контексті становлення нової української літератури	3	
2	Г. Квітка-Основ'яненко – фундатор нової української прози	3	
3	Розвиток жанру байки в новій українській літературі	3	
4	Українська поезія доби романтизму: філософсько-естетичні засади, типологія, мотиви, поетика	3	
5	Нова українська драма (твори Івана Котляревського, Григорія Квітки-Основ'яненка, Миколи Костомарова, Тараса Шевченка)	3	2
6	«Руська трійця» і становлення нової української літератури на західноукраїнських землях.	3	
7	Ранній період творчості Тараса Шевченка (1837 – 1843)	3	
8	Творчість Тараса Шевченка періоду «трьох літ» (1843 – 1847)	3	1
9	Поезія Т.Шевченка періоду заслання (1847 – 1857)	3	
10	Останній період творчості Т.Шевченка (1857 – 1861)	3	
11	Біблія в художньому світі Т. Шевченка	3	
12	«Чорна рада» П. Куліша – перший історичний роман в українській літературі	3	1
<b>Разом</b>		<b>36</b>	<b>4</b>

### 6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Конспект основних положень ключових теоретичних праць із курсу: 1. Борзенко О. Сентиментальна «провінція»: Нова українська література на етапі становлення. Харків, 2006. С. 66–145. Розділ II. Письменник «на перехресті»: (Іван Котляревський і особливості нового етапу літературного життя). 2. Лімборський І. Сентименталізм / Історія української літератури ХІХ ст.: у 2 кн. / за ред. М.Жулинського. Київ, 2005. Кн.1. С.204–229. 3. Франко І. Темне царство URL: <a href="https://www.ifranko.name/uk/HistLit/1881/TemneCarstvo.html">https://www.ifranko.name/uk/HistLit/1881/TemneCarstvo.html</a> 4. Шевчук В. «Енеїда» Івана Котляревського в системі літератури українського бароко. <i>Дивослово</i> . 1998. № 2. С. 5–9; № 3. С. 6–10. 5. Яценко М. Філософські й ідейно-естетичні основи художніх напрямів і течій. <i>Історія української літератури ХІХ ст.:</i> у 2 кн. / за ред. М. Жулинського. Київ, 2005. Кн.1. С.88–126. 6. Яценко М. Українська романтична поезія 20–60-х рр. ХІХ ст. <i>Українські поети-романтики</i> . Київ, 1987 (вступна стаття).	10	20
2	Ведення читачького щоденника (за творами для обов'язкового прочитання)	22	35
3	Підготувати ментальну карту на тему «Сентименталізм як основа стилю повісті «Маруся» Г.Квітки-Основ'яненка».	10	20

	Скористайтеся матеріалами за покликаннями: <a href="https://osvitoria.media/experience/bery-j-roby-mind-maps/">https://osvitoria.media/experience/bery-j-roby-mind-maps/</a> <a href="http://savchenkoop.blogspot.com/p/blog-page_63.html">http://savchenkoop.blogspot.com/p/blog-page_63.html</a> <a href="http://g2cvukrmova.blogspot.com/p/mind-map.html">http://g2cvukrmova.blogspot.com/p/mind-map.html</a>		
4	Опрацювання джерел із методики вивчення творчості письменників першої половини ХІХ ст. Марко В. Наближення до Тараса Шевченка / <i>Марко В. Аналіз художнього твору</i> . Київ, 2013. С. 53–71.	16	15
5	Опрацювати матеріал про життєвий шлях і творчу долю Олександра Духновича. Ознайомитися з книгою О. Гавроша «Загадковий Духнович» (2013).	10	20
6	Переглянути відеоматеріали про доробок письменників першої половини ХІХ ст. <i>Про Т.Шевченка:</i> Фільми «Тасмніці генія Шевченка», «Тарас. Повернення»; <i>про П.Куліша:</i> Розмова із Іриною Фаріон про П. Куліша у програмі «Велич особистості».	8	15
7	Підготувати інтелект-карту за романом «Чорна рада» за пропонуваним зразком: <a href="https://vseosvita.ua/library/intelekt-karta-opornij-konspekt-z-temi-pantelejmon-kulis-roman-corna-rada-zagalna-harakteristika-142070.html">https://vseosvita.ua/library/intelekt-karta-opornij-konspekt-z-temi-pantelejmon-kulis-roman-corna-rada-zagalna-harakteristika-142070.html</a>	15	20
	<b>Разом</b>	<b>91</b>	<b>145</b>

## 7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Електронне навчання в середовищі Moodle, сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ»  
<https://e-learn.uzhnu.edu.ua/>, Google Meet.

## 8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

### Основна література

1. Жулинський М. Українська література: творці і твори: учням, абітурієнтам, здобувачам, учителям. Київ: Либідь, 2011.
2. Історія української літератури ХІХ століття: у 2 кн. / за ред. М. Жулинського. Київ, 2005. Кн.1.
3. Історія української літератури ХІХ ст.: у 3 кн. / за ред. М. Яценка. Київ, 1996, 1997. Кн.1-2.
4. Історія української літератури (Перші десятиріччя ХІХ століття) / за ред. П. Хропка. Київ, 1992.
5. Історія української літературної критики та літературознавства: Хрестоматія: у 3 кн. / за ред. П. Федченка. Київ, 1996. Кн.1
6. Кузьма О., Товт О. Український літературний процес. Методичний посібник до практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 035 Філологія спеціалізацією 035.01 Українська мова та література галузі знань 03 Гуманітарні науки філологічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Ужгород, 2023.
7. Товт О. Історико-романтична драматургія Миколи Костомарова: Монографія. ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Івано-Франківськ: Місто НВ, 2022. 236 с.

### Допоміжна література

8. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів, 2002.
9. Барабаш Ю. Просторинь Шевченкового Слова. Київ, 2011.
10. Барабаш Ю. Тарас Шевченко: Імператив України: Історіо- й націософська парадигми. Київ, 2004.
11. Бовсунівська Т. Історія української естетики першої половини ХІХ ст. Київ, 2001.
12. Борзенко О. Сентиментальна “провінція” (Нова українська література на етапі становлення). Харків, 2006.
13. Волинь філологічна: Текст і контекст: Творчість Левка Боровиковського в контексті слов’янського романтизму. Луцьк, 2007. Вип. 2.
14. Гром’як Р. Історія української літературної критики (від початків до кінця ХІХ ст.) Тернопіль, 1999.
15. Жулинський М. Слово і доля: Українські письменники ХІХ – ХХ ст.: Навчальний посібник. Київ, 2002.
16. Зборовська Н. Код української літератури. Проект психоісторії новітньої української літератури. Київ, 2006.
17. Зеров М. Українське письменство. Київ, 2003.
18. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці: Литаври, 2001.
19. Лімборський І. Європейське та українське Просвітництво – незавершений проект? Реінтерпретація канону і спроба компаративного аналізу літературних парадигм: Монографія. Черкаси, 2006.
20. Літературознавчий словник-довідник. Київ, 2006.
21. Наєнко М. Художня література України. Від міфів до модерної реальності. Київ, 2008.
22. Нахлік Є. Пантелеймон Куліш: Особистість, письменник, мислитель: у 2 т. Київ, 2007. Т.1-2.
23. Нахлік Є. Українська романтична проза 20-60-х років ХІХ ст. Київ, 1981.
24. Пахаренко В. Українська поетика. Черкаси, 2009.
25. Ткачук М. Наративні моделі українського письменства. Тернопіль: ТНПУ, 2007.
26. Токмань Г. Методика навчання української літератури в середній школі. Київ, 2012. 312 с.
27. Яценко Т. Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): монографія. Київ: Пед. думка, 2016. 360 с.

### Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

28. Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка. URL: <https://www.biblioteka.uz.ua/>
29. Наукова бібліотека імені Михайла Максимовича. URL: <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/title4.php3>
30. Наукова бібліотека УжНУ. URL: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/>
31. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
32. Репозитарій УжНУ. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/>